

УДК 159.922.6-057.87(045)

**Мусаелян Олена Миколаївна,
аспірант кафедри педагогіки
та психології професійної освіти
Національного авіаційного університету**

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОБЛИВОСТЕЙ АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. *Статтю висвітлює теоретико-методичні засади дослідження особливостей аутоагресивної поведінки студентської молоді. Розглянуто підходи, які пояснюють природу аутоагресивної поведінки (психоаналітичний, когнітивний, соціально-психологічний, гуманістичний та ін.). Проаналізовано психологічні особливості аутоагресивної поведінки. Розкрито показники та чинники аутоагресивної поведінки студентської молоді. Проаналізовано причини формування схильності до аутоагресивних дій у студентської молоді. За результатами науково-теоретичного аналізу, наведено комплекс психодіагностичних методик для проведення експериментального дослідження особливостей та чинників аутоагресивної поведінки студентської молоді, результати якого буде використано для теоретичного обґрунтування та розроблення програм попередження такої поведінки.*

Ключові слова: *аутоагресивна поведінка, студентська молодь, самозвинувачення, самоприниження, переживання почуття образи, руйнівна поведінка, віктимна поведінка, суїцид.*

Мусаэлян Елена Николаевна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ОСОБЕННОСТЕЙ АУТОАГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Аннотация. *Статья освещает теоретико-методические основы исследования особенностей аутоагрессивного поведения студенческой молодежи. Рассмотрены подходы, объясняющие природу агрессивного поведения (психоаналитический, когнитивный, социально-психологический, гуманистический и др.). Проанализированы психологические особенности аутоагрессивного поведения. Раскрыты показатели и факторы аутоагрессивного поведения студенческой молодежи. Проанализированы причины формирования склонности к аутоагрессивным действиям у студенческой молодежи. По результатам научно-теоретического анализа приведен комплекс психодиагностических методик для проведения экспериментального исследования особенностей и факторов аутоагрессивного поведения студенческой молодежи, результаты которого будут использованы для теоретического обоснования и разработки программ предупреждения такого поведения.*

Ключевые слова: *аутоагрессивное поведение, студенты, самообвинение, самоуничтожение, переживание чувства обиды, разрушительное поведение, виктимное поведение, суицид.*

Musayelyan Elena Mikolaïvna

THEORETICAL METODICHNI AMBUSH DOSLIDZHENNYA ESPECIALLY AGRESIVNOÏ POVEDINKI STUDENTSKOÏ MOLODI

Abstract. *Statt prisvyacheno visvitlennyyu theoretical and methodical ambushes doslidzhennya Especially autoagresivnoï povedinki studentskoï molodi. Visvitleno pidhodi, yaki poyasnyuyut nature autoagresivnoï povedinki (psihoanalitichny, kognitivny, sotsialno-psihologichny, gumanistichny that in.). Proanalizovano psihologichni osoblivosti autoagresivnoï povedinki. Rozkrito pokazniki that chinniki autoagresivnoï povedinki studentskoï molodi. Reason Proanalizovano formuvannya skhилnosti to autoagresivnih diy have studentskoï molodi. For the results of the conducted naukovo-theoreticity analizu imposed psihodiagnostichnih complex techniques for the experiential doslidzhennya Especially that chinnikiv auto agresivnoï povedinki studentskoï molodi, the results yakogo Buda vikoristano for theoreticity obruntuvannya that rozroblennya program Poperedjennia autoagresivnoï povedinki have studentiv.*

Key words: *autoagresivna povedinka, studentska juveniles samozvinuvachennya, samoprinzhennya, experiences pochuttya way, ruynivna povedinka, viktimna povedinka, suïtsid.*

Постановка проблеми

Високий рівень аутоагресивної поведінки молоді для України зумовлює необхідність розробки нових програм попередження аутоагресії у студентів. На основі проведеного науково-теоретичного аналізу виникає необхідність підібрати та обґрунтувати використання конкретних психодіагностичних методик для проведення експериментального дослідження схильності студентів до аутоагресивної поведінки. Результати дослідження будуть нами використані для створення програм профілактики аутоагресії студентської молоді.

Актуальність проблеми дослідження. Проблема аутоагресивної поведінки молоді для України набуває на сьогоднішній день особливої гостроти, оскільки молодь формується в складних соціокультурних умовах економічних і політичних суперечностей, неврівноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства.

Молода людина з характерними для неї емоційною нестійкістю, імпульсивністю дедалі частіше потрапляє у кризові ситуації, що супроводжуються депресивними переживаннями. Саме в юнацькому віці загострюється проблема пошуку сенсу життя, адекватного вибору професії, через що зростає невпевненість у собі, виникають інтимні, особистісні та міжособистісні негаразди, що посилюють поведінкові девіації, зокрема, саморуйнівну поведінку. Особливої ваги набуває вирішення зазначених проблем для студентської молоді у контексті підготовки фахівця-професіонала, здатного до самореалізації особистості.

Аналіз досліджень та публікацій

Проблема аутоагресії загалом і аутоагресивної поведінки молоді зокрема, досліджувалася вітчизняними (О. Вдовиченко, А. Олійник, О. Радченко, І. Риткіс та ін.), російськими (В. Герасимова, Н. Костюнина, Г. Лобов та ін.), зарубіжними (К. Лерман, В. Пуртинга, А. Шлепфер та ін.) авторами в контексті вивчення особистості, факторів формування, критеріїв прогнозування аутоагресивних дій.

Прогнозування та профілактика аутоагресивної поведінки у студентської молоді на сьогоднішній день є проблемою, яка мало вивчена та потребує додаткових розробок. Дослідження в напрямі вивчення аутоагресивної поведінки зводяться до аналізу психологічних особливостей осіб, схильних до крайнього ступеня аутоагресії — суїциду (О. Дьоміна², А. Олійник⁹); порівняльного аналізу схильності різних груп молоді до аутоагресивної поведінки (В. Лазаренко⁵), вивчення окремих антиаутоагресивних факторів — релігії (А. Олійник⁹), дослідження медичних аспектів аутоагресії в молодому віці (І. Риткіс¹⁵, Я. Орловська¹⁰).

Водночас на сьогодні існує дуже мало валідних методик з вивчення та виявлення аутоагресорів. Відсутність єдиної концепції розуміння саморуйнівної поведінки призводить до того, що нерідко використовуються лише ті методики особистісної діагностики, які не дають репрезентативного результату у виявленні осіб з аутоагресивною поведінкою. Багато профілактичних програм існують для корекції проблем, що вже існують, тобто закріплених аутоагресивних дій, які можна назвати, скоріше, адикціями, ніж схильністю до аутоагресії. Попри актуальність проблеми, вона не була предметом спеціального розгляду.

Мета публікації: висвітлити психологічні особливості студентів схильних до аутоагресивних дій, визначити показники та чинники аутоагресивної поведінки та підібрати й обґрунтувати вибір методик для експериментального дослідження.

Виклад основного матеріалу

Існують різні точки зору на трактування поняття «аутоагресивна поведінка». Багато авторів довгий час ототожнювали суїцидальну та аутоагресивну поведінку, фактично ставлячи між ними знак рівності. Згодом поняття аутоагресії значно розширилося. Так, нині несуйцидальні прояви саморуйнівної поведінки (алкоголізм, наркоманія, паління, самозвинувачення, віктимна поведінка тощо) також відносять до аутоагресивної активності. Несуйцидальні прояви саморуйнівної поведінки, на відміну від суїциду, не мають на меті позбавити себе життя, а пов'язані з нанесенням собі самопошкоджень, з мотивами самопокарання за реальні чи уявні дії, із загальним незадоволенням собою та своїм життям, бажанням полегшити душевний біль при психологічних травмах¹⁶.

Отже, нині в українській та зарубіжній науковій літературі існують декілька синонімів терміна «аутоагресія». В іноземній літературі найбільш поширені такі терміни: «суїцидальні еквіваленти», «субсуїцидальні феномени», «приховані

² Дьоміна О. О. Суїцидальна поведінка при гострій реакції на стрес у осіб молодого віку (клініка, особливості формування, методи корекції та профілактики): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. мед. наук : 14.00.16 / О. О. Дьоміна ; Харків. мед. академія післядиплом. освіти. — Х., 2004. — 20 с.

⁹ Олійник А. В. Релігійна віра як чинник протидії суїцидальним тенденціям у середовищі студентської молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 19.00.07 / А. В. Олійник ; Прикарпат. наук. ун-т ім. В. Стефаника. — Івано-Франківськ, 2010. — 20 с.

⁵ Лазаренко В. І. Наркоситуація в Україні та девіантна поведінка молоді: дис. ... канд. соц. наук : 22.00.04 / В. І. Лазаренко ; Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Х., 2005. — 171 с.

¹⁵ Риткіс І. С. Система психогієни, психотерапії і психокорекції тютюнопаління та тютюнової залежності в осіб молодого віку: дис. ... д-ра мед. наук : 14.01.16 / І. С. Риткіс. — К., 2014. — 316 с.

¹⁰ Орловская Я. В. Непсихотические психические расстройства, сочетающиеся с употреблением алкоголя лицами молодого возраста: дис. ... канд. мед. наук : 14.01.16 / Я. В. Орловская. — К., 2012. — 163 с.

¹⁶ Руженков В. А. К вопросу об уточнении содержания понятия «аутоагрессивное поведение» / В. А. Руженков, Г. А. Лобов, А. В. Боева // Научно-медицинский вестник Центрального Черноземья. — 2008. — № 32. — С. 20–24.

суїциди», «саморуйнівні суїциди». В українській літературі синонімами терміна «аутоагресивна поведінка» є терміни «саморуйнівна поведінка», «аутодеструктивна поведінка», «суїцидальна поведінка».

Загалом, сутність аутоагресивної поведінки полягає в тому, що система вчинків людини спрямована не на розвиток та особистісне зростання, не на гармонійну взаємодію з реальністю, а на деструкцію особистості. У молодому віці для особистості актуалізуються такі питання, як пошук сенсу життя, проблема вибору професії та налагодження стосунків з протилежною статтю. Але вікові характеристики зумовлюють амбівалентність та нестійкість засвоєння цінностей та норм. Ціннісні орієнтації ще не стали внутрішнім законом, а вчинки нерідко контролюються лише страхом перед покаранням. Аутоагресивна поведінка у молодому віці — це також спосіб уникнути певних обставин, які молоді люди вважають нестерпними, і така поведінка є результатом небажання або невміння вирішувати проблеми, результатом дефіциту уваги та спілкування серед однолітків та родини.

Є багато теорій, які пояснюють природу аутоагресивної поведінки, але єдиної цілісної теорії не існує донині. Доцільніше говорити про існування окремих теоретичних концепцій, серед яких (за основними причинами виникнення аутоагресивної поведінки) умовно виділяють чотири основні: фізіологічну, психопатологічну, психологічну та соціальну.

Такі відомі вчені, як З. Фрейд, К. Меннінгер, В. Франкл, В. Фромм та ін., працювали в межах психологічної концепції. Вони зробили суттєвий внесок у вивчення проблеми аутоагресивної поведінки людини.

Психоаналітична школа, до якої відносять З. Фрейда, К. Юнга, А. Адлера та ін., зробила суттєвий внесок у дослідження причин аутоагресивної поведінки. У своїх дослідженнях З. Фрейд особливу увагу звертав на спрямування вектора агресії (на себе чи назовні) у людини, коли вона перебуває у стані нервового напруження¹⁸. Він вважав, що звернення агресії зовні допоможе людині у нормалізації її стану. Але, як показала практика згодом, психологічні техніки, які було спрямовано на звернення агресії зовні, не приводили до особливого успіху у запобіганні аутоагресивної поведінки особистості, а методи, які були орієнтовані на укріплення захисних механізмів «Его», на оновлення відчуття надії, любові, довіри, на пошук сенсу існування, забезпечували більш стійкі результати у профілактичній роботі⁶.

А. Бек, представник *когнітивного підходу* вказує на чутливість аутоагресорів до фруструючого фактора невизначеності, недостатню здатність контролювати свої емоції, а також на схильність до імпульсивного, необдуманого реагування, афекту. В основі аутоагресивної поведінки знаходяться когнітивні спотворення: дихотомічне мислення, схильність до глобалізації, наявність ригідних когнітивних схем¹.

А. Реан, один із представників *соціально-психологічного підходу*, вважав, що аутоагресія є не просто ізольованою особистісною рисою, конкретною особливістю,

¹⁸ Фрейд З. Печаль и меланхолия / З. Фрейд // Суицидология: прошлое и настоящее. — М. : Когнито-центр, 2001. — С. 255–270.

⁶ Литмен Р. Зигмунд Фрейд о самоубийстве [электронный ресурс] / Р. Литмен // Журнал практической психологии и психоанализа. — 2003. — № 1. — Режим доступа : <http://psyjournal.ru/j3p/pap/php?id=20030101>

¹ Бек А. Когнитивная терапия депрессии / А. Бек, Шо Б. Раш, Г. Эмери ; пер. с англ. — СПб. : Питер, 2003. — 304 с.

є складним особистісним комплексом, який функціонує на різних рівнях. Він підтвердив складність феномену аутоагресії та ввів поняття «аутоагресивний патерн особистості».

У структурі аутоагресивного патерну особистості він виділив такі субблоки: характерологічний субблок аутоагресивного патерну, самооцінювальний субблок, інтерактивний субблок, соціально-перцептивний субблок.

Важливе місце А. Реан відводив самооцінці людини. Він встановив, що рівень аутоагресії негативно корелює з рівнем загальної самооцінки особистості. Згідно з А. Реаном, рівень аутоагресії позитивно корелює з інтроверсією, педантичністю, а також депресивністю, невротичністю та негативно пов'язаний з демонстративністю особистості. Аутоагресія пов'язана зі здатністю до успішної соціальної адаптації особистості та з успішністю міжособистісної взаємодії в мікросоціумі. Рівень аутоагресії особистості негативно корелює з товариськістю та позитивно — з соромливістю. Аутоагресія практично не пов'язана з негативним сприйняттям інших людей. Навпаки, рівень аутоагресії корелює з позитивністю прийняття значимих інших (особливо батьків; однаковим є як для матері, так і для батька)¹⁴.

За результатами дослідження А. Реан констатував, що аутоагресія не корелює ні з якими іншими шкалами агресії, за винятком позитивної кореляції зі шкалою «образа», що ще раз підкреслило особливість феномену аутоагресії у центрі загальної проблематики психології агресії та зв'язок між агресією й аутоагресією⁵.

У річищі *гуманістичного підходу* засновник логотерапії В. Франкл вважав основною причиною аутоагресії втрату сенсу життя і зазначав: «Якщо людина знає для чого жити, вона подолає будь-що»¹³. В. Франкл вважав, що людина сама повинна визначити свій шлях, сенс свого життя і тоді вона зможе подолати будь-які труднощі, в неї вистачить сил вирішити будь-які проблеми та труднощі¹⁷.

Що ж до особливостей аутоагресивної поведінки в студентській молоді, то привертають увагу результати дослідження В. Лазаренко, за якими можна зробити висновок про те, що *для молодих людей з вищою освітою* найбільш значущою причиною аутоагресивної поведінки є втрата орієнтирів майбутнього життя, зокрема, професійного. Крім того, *для молоді 19–24 років* основними причинами схильності до аутоагресії називають: вплив друзів, невміння використовувати вільний час, спроби уникнути вирішення особистих проблем⁵.

Я. Орловська вважає, що поступово стирається гендерна різниця схильності до аутоагресивної поведінки у підлітків та у молоді. Що вказує на підвищення показників ризику серед дівчат та жінок у майбутньому¹⁰.

¹⁴ Реан А. А. Психология человека от рождения до смерти / А. А. Реан. — СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. — 656 с. — (Серия «Психологическая энциклопедия»).

⁵ Лазаренко В. І. Наркоситуація в Україні та девіантна поведінка молоді: дис. ... канд. соц. Наук : 22.00.04 / В. І. Лазаренко ; Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Карамзина. — Х., 2005. — 171 с.

¹³ Радченко О. В. Профілактика вживання алкогольних напоїв студентками вищих навчальних закладів у процесі фізичного виховання: дис. ... канд. мед. наук з фізич. виховання та спорту : 24.00.02 / О. В. Радченко. — Луцьк, 2011. — 207 с.

¹⁷ Франкл В. Человек в поисках смысла: сборник / В. Франкл ; под общ. ред. : Л. Я. Гозмана, Д. А. Леонтьева ; пер. с англ. и нем. — М. : Прогресс, 1990. — 368 с.

¹⁰ Орловская Я. В. Непсихотические психические расстройства, сочетающиеся с употреблением алкоголя лицами молодого возраста: дис. ... канд. мед. наук : 14.01.16 / Я. В. Орловская. — К., 2012. — 163 с.

До психологічних факторів ризику аутоагресивної поведінки у студентів багато дослідників (Т. Ларіна, В. Позняков та ін.) відносять: поверхневе розуміння ситуації, недостатню рефлексію, недосконалість адаптивних властивостей, афективну лабільність, схильність до примітивних емоційних реакцій, наявність нарцисичних, гедоністичних, депресивних, невротичних радикалів. До соціально-психологічних факторів ризику вчені (В. Пономарев¹², О. Радченко¹³) відносять наявність стресових умов життя, конкуренцію, терпимість суспільства до вживання тютюну, алкоголю, наркотиків.

Дуже тривожною є ситуація серед молоді щодо крайньої форми аутоагресії суїциду, адже показник ризику дуже високий у цій віковій категорії в усіх країнах світу.

На основі розгляду дослідженого теоретичного матеріалу визначено показники та чинники аутоагресивної поведінки у молодому віці.

Установлено, що показниками аутоагресивної поведінки (спрямованості агресії на себе) є: самозвинувачення, самоприниження, завдання собі тілесних пошкоджень різного ступеня тяжкості, у крайньому разі — суїцид; саморуйнівна поведінка (вживання алкоголю, наркотиків, паління; «синдром Мюнхаузена» — схильність до множинних медичних маніпуляцій, які не є необхідними; «синдром Тоада» — водіння автомобіля на великій швидкості тощо); вибір діяльності, що пов'язана з надмірним ризиком (екстремальні види спорту, небезпечні професії тощо), віктимна поведінка тощо.

Визначено дві групи чинників аутоагресивної поведінки: індивідуально-психологічні та соціально-психологічні.

До індивідуально-психологічних чинників аутоагресивної поведінки належать: відсутність життєвих цілей, незадоволення самореалізацією, локус контролю — життя, занижена самооцінка, емоційна нестабільність, ригідність.

До соціально-психологічних чинників слід віднести, насамперед: крайню незадоволеність взаєминами з батьками, невпевненість у міжособистісних стосунках з однолітками.

Відповідно було підібрано комплекс методик, визначених нами для дослідження кожного з означених аспектів аутоагресивної поведінки (див. таблицю).

Таблиця

Методична база дослідження особливостей та чинників аутоагресивної поведінки студентської молоді

Показники аутоагресивної поведінки	Методики
1	2
Загальний показник спрямованості агресії на себе	Шкала аутоагресії опитувальника Є. Ільїна «Ауто- та гетероагресія».
Самозвинувачення, самоприниження	Шкала «почуття провини» опитувальника А. Басса — А. Дарки
Переживання почуття образи	Шкала «почуття образи» опитувальника А. Басса — А. Дарки

¹² Пономарев В. И. Табакокурение у лиц молодого возраста клиническое и экспериментально-физиологическое исследование): дис. ... канд. мед. наук : 14.01.17 / В. И. Пономарев. — Х., 2005. — 171 с.

¹³ Радченко О. В. Профілактика вживання алкогольних напоїв студентками вищих навчальних закладів у процесі фізичного виховання: дис. ... канд. мед. наук з фізич. виховання та спорту : 24.00.02 / О. В. Радченко. — Луцьк, 2011. — 207 с.

Продовження таблиці

1	2
Завдання собі тілесних пошкоджень різного ступеня тяжкості, саморуйнівна поведінка	Шкала схильності до саморуйнівної та самопошкоджувальної поведінки методики О. Андроннікової щодо дослідження віктимної поведінки
Вибір діяльності, що пов'язана з надмірним ризиком	Шкала схильності до гіперсоціальної поведінки методики О. Андроннікової щодо дослідження віктимної поведінки
Віктимна поведінка	Шкала реалізованої віктимності методики О. Андроннікової щодо дослідження віктимної поведінки
<i>Чинники аутоагресивної поведінки</i>	
<i>Індивідуально-психологічні:</i>	
Відсутність життєвих цілей	Субшкала 1 «Цілі в житті» тесту смисло-життєвих орієнтацій (СЖО, Д. Леонтєв)
Незадоволення самореалізацією	Субшкала 3 «Результат життя» тесту смисло-життєвих орієнтацій (СЖО, Д. Леонтєв)
Локус контролю – життя;	Субшкала 5 «Локус контролю — життя» тесту смисло-життєвих орієнтацій (СЖО, Д. Леонтєв)
Занижена самооцінка	Шкала «Ставлення до себе» методики Сакса-Леві «Незавершені речення»
Емоційна нестабільність	Шкала «Емоційна нестабільність» опитувальника Г. Айзенка ЕРІ
Ригідність	Методика діагностики ригідності (Г. Айзенк)
<i>Соціально-психологічні:</i>	
Крайня незадоволеність стосунками з батьками	Шкали ставлення до матері та батька методики «Незавершені речення» Сакса-Леві
Невпевненість у міжособистісних стосунках з однолітками	Шкали «Особисте життя», «Ставлення до друзів» методики Сакса-Леві «Незавершені речення»

Для визначення загального показника спрямованості агресії на себе обрано шкалу аутоагресії опитувальника «Ауто- та гетероагресії» (Є. Ільїн). Високі показники за цією шкалою свідчать про значний рівень загального показника спрямованості агресії на себе.

З метою визначення ступеня прояву окремих показників аутоагресивної поведінки обрано опитувальник А. Басса — А. Дарки та методику О. Андроннікової щодо дослідження віктимної поведінки. Про наявність високого рівня показників аутоагресивної поведінки свідчатимуть високі показники за відповідними шкалами зазначених методик.

Для визначення впливу індивідуально-психологічних і соціально-психологічних чинників на аутоагресивну поведінку студентської молоді обрано тест Д. Леонтєва «Смисло-життєві орієнтації» (СЖО), тест Сакса-Леві «Незавершені речення» та опитувальник Г. Айзенка ЕРІ.

За результатами дослідження за цими методиками, можна визначити рівень схильності студентської молоді до аутоагресивної поведінки. На нашу думку, про високий рівень схильності до аутоагресивної поведінки у студентів свідчатимуть високі бали за трьома і більше показниками.

Висновки

Попередження аутоагресивної поведінки студентської молоді є важливим для вирішення проблеми девіантної поведінки студентської молоді.

Установлено, що показниками аутоагресивної поведінки є: самозвинувачення, самоприниження, переживання почуття образи, завдання собі тілесних

пошкоджень різного ступеня тяжкості, у крайньому випадку — суїцид; саморуйнівна поведінка; вибір діяльності, що пов'язана з надмірним ризиком, віктимна поведінка.

Визначено індивідуально-психологічні (відсутність життєвих цілей, незадоволення самореалізацією, локус контролю – життя, занижена самооцінка, емоційна нестабільність, ригідність) та соціально-психологічні (незадовільні стосунки з батьками та однолітками) чинники аутоагресивної поведінки студентської молоді.

Наведено методичну базу дослідження особливостей і чинників аутоагресивної поведінки студентської молоді. Показано, що про високий рівень схильності до аутоагресивної поведінки свідчить наявність високого рівня трьох і більше окремих показників аутоагресії.

Перспективні напрями подальших досліджень

Визначення особливостей аутоагресивної поведінки у різних вікових групах, розкриття гендерних особливостей аутоагресивної поведінки студентів, визначення особливостей аутоагресивної поведінки у студентів різних спеціальностей, теоретичне обґрунтування, розроблення та апробація ефективних програм, призначених для запобігання аутоагресивній поведінці студентів.

Список використаних джерел

1. Бек А. Когнитивная терапия депрессии / А. Бек, Шо Б. Раш, Г. Эмери ; пер. с англ. — СПб. : Питер, 2003. — 304 с.
2. Дьоміна О. О. Суїцидальна поведінка при гострій реакції на стрес у осіб молодого віку (клініка, особливості формування, методи корекції та профілактики): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. мед. наук : 14.00.16 / О. О. Дьоміна ; Харків. мед. академія післядиплом. освіти. — Х., 2004. — 20 с.
3. Калашникова А. С. Психологические механизмы аутоагрессивных и гетероагрессивных действий с психическим растройсвами не исключаяющими вменяемости: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06, 19.00.04 / А. С. Калашникова ; Российская академия гос. службы при Президенте РФ. — М., 2010. — 273 с.
4. Карелин А. А. Большая энциклопедия психологических тестов / А. А. Карелин. — М. : Экс-мо, 2007. — 416 с.
5. Лазаренко В. І. Наркоситуація в Україні та девіантна поведінка молоді: дис. ... канд. соц. Наук : 22.00.04 / В. І. Лазаренко ; Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Карамзина. — Х., 2005. — 171 с.
6. Литмен Р. Зигмунд Фрейд о самоубийстве [электронный ресурс] / Р. Литмен // Журнал практической психологии и психоанализа. — 2003. — № 1. — Режим доступа : <http://psyjournal.ru/j3p/pap/php?id=20030101>
7. Малкина-Пых И. Г. Психология поведения жертвы (виктимиология) / И. Г. Малкина-Пых. — М. : Экс-мо, 2006. — 108 с.
8. Меннингер К. Война с самим собой. — / К. Меннингер. — М. : Экспресс, 2001. — 480 с.
9. Олійник А. В. Релігійна віра як чинник протидії суїцидальним тенденціям у середовищі студентської молоді: автореф. дис. на здобуття наук.

ступ. канд. психол. наук : 19.00.07 / А. В. Олійник ; Прикарпат. наук. ун-т ім. В. Стефаника. — Івано-Франківськ, 2010. — 20 с.

10. Орловская Я. В. Непсихотические психические расстройства, сочетающиеся с употреблением алкоголя лицами молодого возраста: дис. ... канд. мед. наук : 14.01.16 / Я. В. Орловская. — К., 2012. — 163 с.

11. Позняков В. П. Социально-психологические особенности отношения к табакокурению у курящих и некурящих мужчин и женщин / В. П. Позняков, В. Л. Хромова // Знание. Понимание. Умение. Гуманитарная экспертиза. — 2008. — № 4. — С. 193–198.

12. Пономарев В. И. Табакокурение у лиц молодого возраста (клиническое и экспериментально-физиологическое исследование): дис. ... канд. мед. наук : 14.01.17 / В. И. Пономарев. — Х., 2005. — 171 с.

13. Радченко О. В. Профілактика вживання алкогольних напоїв студентками вищих навчальних закладів у процесі фізичного виховання: дис. ... канд. мед. наук з фізич. виховання та спорту : 24.00.02 / О. В. Радченко. — Луцьк, 2011. — 207 с.

14. Реан А. А. Психология человека от рождения до смерти / А. А. Реан. — СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. — 656 с. — (Серия «Психологическая энциклопедия»).

15. Риткіс І. С. Система психогієни, психотерапії і психокорекції тютюнопаління та тютюнової залежності в осіб молодого віку: дис. ... д-ра мед. наук : 14.01.16 / І. С. Риткіс. — К., 2014. — 316 с.

16. Руженков В. А. К вопросу об уточнении содержания понятия «аутоагрессивное поведение» / В. А. Руженков, Г. А. Лобов, А. В. Боева // Научно-медицинский вестник Центрального Черноземья. — 2008. — № 32. — С. 20–24.

17. Франкл В. Человек в поисках смысла: сборник / В. Франкл ; под общ. ред. : Л. Я. Гозмана, Д. А. Леонтьева ; пер. с англ. и нем. — М. : Прогресс, 1990. — 368 с.

18. Фрейд З. Печаль и меланхолия / З. Фрейд // Суицидология: прошлое и настоящее. — М. : Когнито-центр, 2001. — С. 255–270.

19. Poortinga W. Associations of physical activity with smoking and alcohol consumption: a sport or occupation effect? / W. Poortinga // Prev Med. — 2007. — Jul ; 45(1). — P. 66–70.

Musayelyan Elena Mikolaïvna

**THEORETICAL METODICHNI AMBUSH DOSLIDZHENNYA
ESPECIALLY AGRESIVNOÏ POVEDINKI STUDENTSKOÏ MOLODI**

Statt prisvyacheno visvitlennyyu theoretical and methodical ambushes doslidzhennyya Especially agresivnoï povedinki studentskoï molodi. Rozkrito sutnist auto agresivnoï povedinki to proyaviv yakoï vidneseno suïtsid not deprivation, ale th nesuïtsidalni Show samoruynivnoï povedinki (alkogolizm, narkomaniya, palinnya, samozvinuvachennyya, viktimna povedinka that in.). Visvitleno pidhodi, yaki poyasnyuyut nature autoagresivnoï povedinki (psihoanalitichny, kognitivny, sotsialno-psihologichny, gumanistichny that in.).

For the results of the theoretical nature analizu literaturi viznacheno pokazniki autoagresivnoï povedinki (samozvinuvachennyya, samoprinizhennyya, experiences pochuttya way, applying sobi tilesnih poshkodzhen riznogo tyazhkosti stage, at least vipadku — suïtsid; samoruynivna povedinka; vibir diyalnosti scho pov'yazana s nadmirnim rizikom, viktimna povedinka toscho)

Viznacheno individualno-psihologichni (vidsutnist zhittevih tsiley, nezadovolennyya samorealizatsieyu, locus of control-Zhittya understated samootsinka, emotsiyna nestabilnist, rigidnist) that sotsialno-psihologichni (nezadovilni stosunki s dad that odnolitkami) chinniki autoagresivnoï povedinki studentskoï molodi.

Place your methodically base doslidzhennyya Especially i chinnikiv autoagresivnoï povedinki studentskoï molodi. It is displaying scho about nayavnist Visoko rivnyia skhилnosti to autoagresivnoï povedinki svidchit nayavnist Visoko rivnyia troh i bilshe okremih pokaznikiv auto agresii.

Okresleno dotsilnist rozroblennyya that aprobatsii effektivnosti program scho priznachenі for zapobigannyya autoagresivniy povedintsi studentiv.